

OPONENTSKÝ POSUDOK

na dizertačnú prácu kandidáta

JUDr. Juraja Daniša

s názvom

Európske ústavné súdnictvo: legitimita, efektivita a právotvorná funkcia

JUDr. Juraj Daniš predložil dizertačnú prácu, ktorej cieľom je najmä analyzovať a hodnotiť ústavnú povahu postavenia a činnosti Európskeho súdneho dvora.

Aktuálnosť a zároveň využiteľnosť zvolenej témy je daná v súčasnosti sa konajúcou diskusiou o otázke limitovania kompetencií Európskej únie a správani sa jej súdnictva, ako aj súdov členských štátov. Túto diskusiu charakterizuje široké spektrum záverov odborníkov a vlád. Možno dodať, že zrejme nastal čas, kedy by sa mala najmä vedecká obec začať intenzívnejšie a hlbšie venovať problematike ústavnosti v Európskej únii.

Predložené dielo JUDr. Juraja Daniša je cenným vedeckým príspevkom do uvedenej diskusie. Má konkrétnu povahu, mapujúc a opierajúc sa o veľký počet odborných a vedeckých názorov. Správne hodnotenie a primeraná interpretácia fenoménu ústavnosti v Európskej únii však nie sú jednoduchými úlohami. Ich riešenie vyžaduje interdisciplinárny prístup a dôkladné poznanie jednotlivých odvetví, ako aj systémov práva.

Viacere základné východiská sa rozchádzajú. Príkladom môže byť systém angloamerického práva, v ktorého rámci sa tieto neidentifikujú s kontinentálnymi. Autor diela si tieto rozdiely všíma a upozorňuje na nich.

Osobitne oceňujem autorovo prenikanie do oblastí, ktoré sa vyznačujú vedeckými inštitútmi z viacerých odvetví vedy, ako aj z právnych, sociálnych, administratívnych a ďalších systémov a ktoré vyžaduje ich plné pochopenie v interdisciplinárnom ponímaní. Mimoriadny význam práce vidím aj v komplexnosti posudzovania jednotlivých aspektov ústavnosti ESD a porovnanie postavenia, kompetencií a činnosti ESD s koncepciami a aktivitami iných súdnych orgánov (ESLP, USSC, ďalších vnútroštátnych a úniových súdov).

Rozsah predloženej práce, cca 190 strán textu, zodpovedá plne požiadavkám stanoveným pre dizertačnú prácu, i keď na druhej strane z tohto rozsahu cca 30 strán zaberá informácia o skratkách, bibliografických údajoch a zdrojoch. Formálna stránka práce a citácie sú na veľmi dobrej úrovni; podobne diverzifikácia zdrojov, ich voľba i rozsah. V práci autor dostatočne prezentuje vlastné názory, postrehy a úvahy *de lege ferenda*. Z metodiky práce, citovaných prameňov i z mojej osobnej skúsenosti z kontaktu s kandidátom mám ďalej za to, že okrem bohatej škály literárnych prameňov mohol využiť a využil optimálne svoje skúsenosti a veľkú škálu dostupných zdrojov informácií a ich hodnotení.

V ďalšej časti tohto posudku by som uviedol niekoľko konkrétnych pripomienok a otázok, s ktorými možno pracovať v budúcnosti. Dôvodom nasledujúcich pripomienok a otázok je aj skutočnosť, že predložená práca je mimoriadne cenným dielom, ktoré si zaslúži monografické spracovanie a publikovanie.

1. Na začiatku úvodu práce sa nachádzajú vysvetlenia výrazov, používaných v celom diele (str. 1 a 2). V prípade publikovania diela by som odporúčal najprv uviesť čitateľa do problematiky, najmä štruktúrovaným a jasným položením si otvorených otázok, na ktoré sa v diele nachádzajú odpovede. Vysvetlenia výrazov by som navrhoval presunúť na tie miesta, kde sa použijú prvý krát, alebo pre ne vytvoriť osobitnú časť textu.

2. Na strane 4 sa autor zmieňuje o „pár vetách k hypotézam práce“. Domnievam sa, že práve oboznámenie čitateľov vedeckej práce s otázkami, ktoré táto kladie, zdôvodnením ich relevantnosti a následné predloženie hypotéz, ktoré sa v ďalších častiach práce potvrdia alebo modifikujú, či vyvrátia, by mali tvoriť jasnú a v dostatočnom rozsahu formulovanú časť diela, čo nepochybne zvyšuje jeho hodnotu.

Ďalej, hypotéza nie je podľa môjho názoru otázkou (strana 4 prvá veta), ale predpokladaným záverom, teda tvrdením, ktoré by sa malo predloženou prácou potvrdiť, modifikovať alebo vyvrátiť. Jej význam spočíva aj v tom, že vyvrátená hypotéza posúva bádanie dopredu. Odporúčam teda rozlíšiť položené otázky a hypotézy, resp. hypotézy doplniť do úvodu práce a v závere práce ich zhodnotiť.

3. Dôvodu voľby použitia výrazov „európsky“, „európske právo“, „európske súdnictvo“, „európska súdna sústava“, či „európska ústava“ a napokon aj výrazu „európske ústavné súdnictvo“, nachádzajúceho sa v názve diela, možno porozumieť. Autor použitie týchto

výrazov navyše vysvetľuje nielen v úvode, ale aj v ďalších častiach diela. Napriek tomu by som dal na zváženie, či nejde o príliš účelový a „neprirodzený“ výber slov. Tieto po uvedenom vysvetlení síce nemusia vyvolávať dvojznačnosti alebo nejasnosti v rámci danej práce, avšak, ak berieme do úvahy jej vysokú hodnotu, môžu spôsobovať nedorozumenia pri jej predpokladanom citovaní, či používaní doma, ale najmä v zahraničí. A to bez ohľadu na to, že sa podobné pokusy nachádzajú aj v zahraničnej literatúre. V prostredí odborníkov pracujúcich a bádajúcich v oblasti práva EÚ, resp. komunitárneho práva, sa európske „ústavné súdnictvo“ vníma bez pochyb v inej kvalite tohto výrazu, než v odbornom prostredí ústavných súdov členských štátov, právnych teoretikov, politiky, či verejnosti.

V niektorých právnych poriadkoch, napríklad v Spojenom kráľovstve, by takéto označenie bolo celkom neprijateľné z koncepcných dôvodov, najmä na základe námietky, že akékoľvek smerovanie k spoločnému ústavnému súdnictvu by nahrádzalo britské súdnictvo, ktoré nedisponuje písanou ústavou, čím by sa narušili samotné základy štátu.

Ak by sa pripustila správnosť tvrdenia, že v prípade zakladajúcich zmlúv formovaných Lisabonskou zmluvou ide skutočne o ústavu, tak ako išlo o ústavu v prípade odmietnutej Ústavnej zmluvy, išlo by o principiálny rozpor s ústavnými tradíciami niektorých členských štátov, čomu nasvedčujú aj ústavnoprávne, najmä limitujúce vnútorné opatrenia v Spojenom kráľovstve, Francúzsku a Nemecku.

Túto záležitosť by som odporúčal premyslieť a v tomto smere by som autorovi diela položil aj otázku, či a ako možno zohľadniť uvedené skutočnosti a upraviť zvolené výrazy, resp. ak zámerne nie a majú svoj osobitný význam v texte, rád by som sa zoznámil s podrobnejšou argumentáciou o dôvodoch, ktoré k tomu vedú.

4. Druhou otázkou, ktorú považujem za potrebnú jasnejšie zodpovedať, je výklad tvrdenia, že ESD možno považovať za „*de facto*...najvyšší súd EÚ, ktorý vykonáva aj ústavné súdnictvo“ (strana 150), resp. zahrňuje aj ústavné súdnictvo. Čo znamená „*de facto*“? Znamená to napríklad, že *de iure* to neplatí, resp. tomu bránia zakladajúce zmluvy, či iné právne normy? V kontexte tvrdenia, že je účelné hovoriť o európskom ústavnom práve i súdnictve v inštitucionálnom i funkčnom zmysle, vyznieva tento záver protirečivo a vyžaduje podrobnejšie vysvetlenie.

5. Tretia otázka sa týka záveru, že legitímnosť ESD, ako aj každého súdu, sa podmieňuje aktívnym konaním, resp. dotváraním, či tvorbou práva a nie len jeho deklarováním. Pritom však súdny aktivizmus, či aktivistické konanie ESD, je popretím práva. Beriem do úvahy

hľadisko takej aktivity, ktorá spočíva viac v konaní prehlbujúcom integráciu (strana 137), než v ochrane práva únie, ako aj hľadisko nedostatku rešpektovania demokraticky volených orgánov únie (strana 120). Rozšírenie právomoci ESD v smere jeho ústavnej normotvorby však vyvoláva otázku, kde je skutočná hranica legitímnosti, resp. aktívneho a aktivistického konania ESD. Možno ju nejako presnejšie definovať?

Na záver konštatujem, že predložená dizertačná práca je presvedčivým podkladom na kladné posúdenie oprávnenosti udelenia vedeckej hodnosti "PhD." a v tomto zmysle zasielam odporúčanie ct. Právnickej fakulte Univerzity Karlovy v Prahe.

V Londýne dňa 10. júna 2010

Prof. Doc. JUDr. Marek Šmid, PhD.
vedúci Katedry medzinárodného práva
a európskeho práva, Právnická fakulta
Trnavskej univerzity v Trnave; radca
Veľvyslanectva SR v Londýne